

מסורת הש"ס

6) ויחשבו ליה ג' תלמידי
וי"א, 3) (תוספתא פ"ג, 11),
4) 5) 6) כתיב יוסף ויבא
תלפיות, 7) (משנה מין מין
שנת לילדקן, 8) (תוספתא
דטעיה פ"ג, 1) (אין זה
הכך ספקים אלא כשיחול
פ"א כתיב יוסף ויבא
טעיה טעיה טעיה טעיה
1) 2) 3) 4) 5) 6) 7) 8) 9) 10) 11) 12) 13) 14) 15) 16) 17) 18) 19) 20) 21) 22) 23) 24) 25) 26) 27) 28) 29) 30) 31) 32) 33) 34) 35) 36) 37) 38) 39) 40) 41) 42) 43) 44) 45) 46) 47) 48) 49) 50) 51) 52) 53) 54) 55) 56) 57) 58) 59) 60) 61) 62) 63) 64) 65) 66) 67) 68) 69) 70) 71) 72) 73) 74) 75) 76) 77) 78) 79) 80) 81) 82) 83) 84) 85) 86) 87) 88) 89) 90) 91) 92) 93) 94) 95) 96) 97) 98) 99) 100)

רשעים דור המבול. דכתיב (בהן) כי רעה רעת האדם (בגלגלית 1):
טעמים אנשי סדום. דכתיב זהו רעים וחסדלים (שם 1): אכל
עומדים הם לו. שחין ונדונים: גמ' נשמתן קשה להם בניהוס.
נשמת עמנו שרפתן דכתיב רוחכם אש תחללכם (ישעיה 3): כשביל
נגלגל השין. שרפון טובתן שלימה
והיו גזעיהן עיניהם ומנאפין אחר
עיניהם: כמים שדומה לנגלגל
השין. מעינות שנובעין ממקום
קטן כמו עין: ששפה נשפירי.
מלותן מעינות של דור המבול שהיו
חמין כדלמד לקמן (ע"כ) ברומחין קלקלו
ברומחין נדוני: וכולן חורו. להזדווג
עם מיניהם: עון מפושלמי. עוף
הוא שאחזו עדיין מרבות רעה
שמדווג עם הכל. תושלמי עוף
אחד ובמסקת חולין (דף ס"ג): גבי
שמונה ספיקות איתא והרנוגא
תושלמי ומנדל ודרכו של אמת

חלק פרק אחד עשר סנהדרין

קת.

תורה אור

עוף להרביע כל הנריות: שוקף. החמם עמנו כמקל ויהיו החמם
קם למטה רשע: לא מסס. אין מועלת לא בהם ולא בהמונם ולא
במשאם: מהמסס. אשערייה' בלע"ז: כי נחמתי כי עשיתם ונח.
ממין דרש: יפה עשיתם וכו'. שאיכתי דרך רשעים כזה: לא
יפה עשיתם. דלפסך היו חמחין: כל
שכן. אילו היה נדונות אחרים היה
לדיק יומר: פליטון. נוסס שריתו
נודף ואינו אפרסמון: מקיפס.
מליץ כמו וילץ הכחול דמתרגמין
וקפס (מלכס כ 1): כויקין. נדוים:
לא יפנס דרך כרמים אמרו לו ומי
מעכב. [מידן] שאינו עושה אס יש
כידו כח לעשות קך: [פרישה] אסם
יש לי לטוילא מסס. ממשלח הנדיק
ימות קודם ולא יהיה נדון מעכס:
א"כ

- 1. ויחשו האנשים מוצאי
דבת הארץ (ראה במגפה
לפני ה') במדבר יו' לו
2. אני י' וברתי אם לא
ואת אעשה לך העדה
הרעה הואת הדגועים
עלי במדבר הזה יחמו
ושם ימות:
במדבר יו' לה
3. אספו לי חסדי כרתי
בריתי עלי זכתי.
תהלים ג ה
4. וירדו הם וכל אשר
להם חיים שאלה וחכס
עליהם הארץ ויאבדו
מתוך הקהל.
במדבר יו' לג
5. ה' נמית ופסחה מוריד
שאלו ויעל.
שמואל א ב
6. ויקח את כל היקום
אשר על פני הארץ
מאדם עד בהמה עד
רמש ועד עוף השמים
ויקחו מן הארץ ישראל
אך נח ואשר אתו
בתקף: בראשית א כג
7. ויאמר יי' לא דוד רוחי
באדם לעלם בשום הוא
בשר והיו ימי מואה
ועשרים שנה.
בראשית ג
8. תהרו חשש תלדו קש
ורחכם אש תחללכם.
ישעיהו לג יא
9. בתקיעת שלום מספיר
ולא שבת אלהה
עליהם: איוב כא ט
10. שורו עבר ולא ינעל
תפלט פרתו ולא
איוב כא י
11. ישלחו בראש
עליהם: וילידים
ירקון: איוב כא יא
12. ישאו כתר ונמור
וישחזו לקול ענב:
איוב כא יב
13. אם תשמו ויעברו
יכלו ימיהם בטוב
ושנידם בניעמים:
איוב לו יא
14. ויאמרו לאל סור
ממנו ודעת דרכך לא
תקצנו: איוב כא יד
15. ואני נדתי מביא את
המבול מים על הארץ
לשחת כל בשר אשר בו
רוח חיים מתחת השמים
כל אשר בארץ יגוע:
בראשית ו י
16. וירא בני האלהים
את נבות האדם כי טבת
זנה ויקחו להם נשים
מכל אשר בחרו:
בראשית ו כ
17. בשנת שש מאות
ענה לחיי נח בחוש
השני בשבעה עשר יום
לחוש ביום הזה נבקעו
כל מעינת תהום רבה
וארבת השמים נפתחו:
בראשית ו יא
18. וירא יי' כי רעה רעת
דאדם בארץ וכל יצר
מחשבת לבו רק רע כל
היום: בראשית ו ה
19. וירא אלהים את
הארץ ונהג נשחית כי
השחית כל בשר את
דרכו על הארץ:
בראשית ו יב
20. ויאמר אלהים לנח
קח כל בשר בא לפני כי
מלאה הארץ תמס
מפניהם והנני משחיתם
את הארץ:
בראשית ו יג
21. והחמס קם למטה

הגהות הגר"א

[א] נ"ב דור המדבר נרסס
עליו לוח כ: [ב] שם עדה
קת. רשעם עליו לוח א:
[ג] שם מיהם טעיה. זיל
טעיהם
כרמיים ומיב נמח:
[ד] שם אריות המים
נפתחו. נמח ו"ב ויבדו
מעינת המים: [ה] שם
מלמד שחי מפנים דרך
כרמיים. נמח:

לעו רש"י

אשערייה' [אשערייה].
היהוה. מהוה. יוסף.

- 2. ויחשו האנשים מוצאי
דבת הארץ (ראה במגפה
לפני ה') במדבר יו' לו
2. אני י' וברתי אם לא
ואת אעשה לך העדה
הרעה הואת הדגועים
עלי במדבר הזה יחמו
ושם ימות:
במדבר יו' לה
3. אספו לי חסדי כרתי
בריתי עלי זכתי.
תהלים ג ה
4. וירדו הם וכל אשר
להם חיים שאלה וחכס
עליהם הארץ ויאבדו
מתוך הקהל.
במדבר יו' לג
5. ה' נמית ופסחה מוריד
שאלו ויעל.
שמואל א ב
6. ויקח את כל היקום
אשר על פני הארץ
מאדם עד בהמה עד
רמש ועד עוף השמים
ויקחו מן הארץ ישראל
אך נח ואשר אתו
בתקף: בראשית א כג
7. ויאמר יי' לא דוד רוחי
באדם לעלם בשום הוא
בשר והיו ימי מואה
ועשרים שנה.
בראשית ג
8. תהרו חשש תלדו קש
ורחכם אש תחללכם.
ישעיהו לג יא
9. בתקיעת שלום מספיר
ולא שבת אלהה
עליהם: איוב כא ט
10. שורו עבר ולא ינעל
תפלט פרתו ולא
איוב כא י
11. ישלחו בראש
עליהם: וילידים
ירקון: איוב כא יא
12. ישאו כתר ונמור
וישחזו לקול ענב:
איוב כא יב
13. אם תשמו ויעברו
יכלו ימיהם בטוב
ושנידם בניעמים:
איוב לו יא
14. ויאמרו לאל סור
ממנו ודעת דרכך לא
תקצנו: איוב כא יד
15. ואני נדתי מביא את
המבול מים על הארץ
לשחת כל בשר אשר בו
רוח חיים מתחת השמים
כל אשר בארץ יגוע:
בראשית ו י
16. וירא בני האלהים
את נבות האדם כי טבת
זנה ויקחו להם נשים
מכל אשר בחרו:
בראשית ו כ
17. בשנת שש מאות
ענה לחיי נח בחוש
השני בשבעה עשר יום
לחוש ביום הזה נבקעו
כל מעינת תהום רבה
וארבת השמים נפתחו:
בראשית ו יא
18. וירא יי' כי רעה רעת
דאדם בארץ וכל יצר
מחשבת לבו רק רע כל
היום: בראשית ו ה
19. וירא אלהים את
הארץ ונהג נשחית כי
השחית כל בשר את
דרכו על הארץ:
בראשית ו יב
20. ויאמר אלהים לנח
קח כל בשר בא לפני כי
מלאה הארץ תמס
מפניהם והנני משחיתם
את הארץ:
בראשית ו יג
21. והחמס קם למטה

ושם ימותו דברי רבי עקיבא ר' אליעזר אומר עליהם הוא אומר אספו
לי חסדי בורתי בריתי עלי זבח [ב] ערת קרח אינה עתידה לעלות שנאמר
ותכס עליהם הארץ בעולם הזה ויאבדו מתוך הקהל לעולם הבא דברי
חלק לעולם הבא שנאמר אומר א' ממות ומחיה מוריד שאלו ועל: גמ' [ב] ת"ר דור המבול אין להם
ויחמו מן הארץ לעולם הבא דברי ר"ע ר"י בן בתיא אומר לא חיין ולא נדונין שנאמר ר' לא ידון רוחי
באדם לעולם לא דין ולא רוח אחר לא ידון רוחי שלא תהא נשמתן חוזרת לנדנה ר' מנחם [ב] בר
יוסף אומר אפילו בשעה שהקב"ה מחזיר נשמות לפגרים מתים נשמתן קשה להם בניהנם שנאמר
תהרו [ב] חשש תלדו קש רוחכם אש תחללכם ת"ר [ב] דור המבול לא נתגאו אלא בשביל טובה שהשפיע
להם הקב"ה ומה כתיב בהם יבתיים שלום מפחד ולא שכט אלוה עליהם וכתיב י' שורו עבר ולא
יגעילו תפלט פרתו ולא תשכל וכתיב י' ישלחו בצאן עויליהם וילדיהם ירקון וכתיב י' ישאו בתוף ונמור
וגשמחו לקול עונב וכתיב י' יכלו [ב] ימיהם בטוב [ב] ושנותם בניעמים וכתיב וברגע שאלו יחמו והיא נרמה
שאמרו לאל [ב] סור ממנו ודעת דרכך לא חפצנו מה שדי כי נעברנו ומה נועיל כי נפגע בו אמרו
כלום צדיקין אנו לו אלא לטיפה של גשמים יש לנו נהרות ומעינות שאנו מסתפקין מהן אמר הקב"ה
בטובה שהשפעתני להן בה מכעיסין אותי ובה אני דן אותם שנאמר [ב] ואני הנני מביא את המבול מים
ר' יוסי אמר דור המבול לא נתגאו אלא בשביל נגלגל העין שדומה למים [שנאמר] ויקחו להם נשים
מכל אשר בחרו לפיכך דן אותן במים שדומה לנגלגל העין שנאמר [ב] נבקעו כל מעינות תהום רבה
[ו] וארבות השמים נפתחו א"ר יוחנן דור המבול ברבה קלקלו וברבה נידונו ברבה קלקלו שנאמר [ב] וירא
ה' כי רעה רעת האדם וברבה נידונו שנאמר כל מעינות תהום רבה א"ר יוחנן שלשה נשתירו מהם
בלועה גדרה וחמי טבריא ועיניא רבתי דברים [ב] כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ א"ר יוחנן
מלמד שהרביעו בהמה על חיה וחיה על בהמה והכל על אדם ואדם על הכל א"ר אבא בר כהנא
וכולם חזרו חוץ מתישלמי [ב] ויאמר [ה] לנח קח כל בשר בא לפני א"ר יוחנן בא וראה כמה גדול
כחה של חמס שהרי דור המבול עברו על הכל ולא נחתם עליהם גזר דינם עד שפשטו ידיהם בגול
שנאמר כי מלאה הארץ חמס מפניהם והנני משחיתם את הארץ וכתיב [ב] החמס קם למטה רשע לא
מהם ולא מהמונם ולא מהמהם ולא [ב] נה בהם א"ר אלעזר מלמד שזוקף עצמו כמקל ועמד לפני הקב"ה ואמר
לפניו רבש"ע לא מהם ולא מהמונם ולא מהמהם ולא נה בהם [ב] (ואף על נה נחתם גזר דין שנא' ולא נח בהם) ו
תנא דבי ר' ישמעאל אף על נה נחתך גזר דין אלא שמצא חן בעיני ה' שנאמר [ב] נחמתי כי עשיתם ונח מצא חן
בעיני ה' [ב] וינחם ה' כי עשה את האדם בארץ כי אתא רב דימי אמר אמר הקב"ה יפה עשיתם שתקנתי להם קברות
בארץ מאי משמע כתיב הכא וינחם ה' וכתיב התם [ב] וינחם אותם וידבר על לבם ואיכא דאמרי לא יפה עשיתי
שתקנתי להם קברות בארץ כתיב הכא וינחם אותם וכתיב התם [ב] וינחם ה' על הרעה אשר דבר לעשות לעמו [ב] אלה
תולדות נח [ב] נח איש צדיק תמים היה בדורותיו [א"ר] יוחנן בדורותיו ולא כדורות אחרים וריש לקיש אמר
בדורותיו של חומץ במקומה ריחה נודף שלא במקומה אין ריחה נודף א"ר אושעיא משל דריש לקיש למה
הדבר דומה לצלוחית של פליטון שהיתה מונחת במקום המנופת במקומה ריחה נודף וכו' במקום הבוסם
וימח את כל היקום אשר על פני הארמה אם אדם חטא בהמה מה חטאה תנא משום רבי יהושע בן קרחה
משל לאדם שעשה חופה לבנו והחמין מכל מיני סעודה לימים מה בנו עמד (ובלבל) [ופור] את חופתו
אמר כלום עשיתי אלא בשביל בני עכשיו שמת חופה למה לי אף הקב"ה אמר כלום בראתי בהמה וחיה
אלא בשביל אדם עכשיו שאדם חוטא בהמה וחיה למה לי [ב] מכל אשר בחרבה מתו [ו] ולא דינם שבים דרש ר'
יוסי דמן קסרי מאי דכתיב [ב] קל הוא על פני מים תקולל חלקתם בארץ מלמד שהיה נח הצדיק מוכיח בהם ואומר
להם עשו תשובה ואם לאו הקב"ה מביא עליכם את המבול ומקפה נבלתכם על המים כויקין שנאמר קל הוא
על פני מים ולא עוד אלא שלוקחין מהם קללה לכל באי עולם שנאמר תקולל חלקתם בארץ לא יפנה
דרך כרמים מלמד שהיו מפנים דרך כרמים [א] אמר לו ומי מעכב אמר להם פרידה אחת יש לי להוציא מכם
א"כ

- 22. ויאמר יי' אמתה אל האדם אשר בראתו מעל פני הארמה
24. ועתה אל תיראו אנכי אכלכל אתכם ואת שפכם וינחם אותם וידבר על לבם: בראשית ג כא
25. וינחם יי' כי עשה את האדם ויתעצב אל לבו: בראשית ו י
לעשות לעמו: שמת לב יי'. כב. אלה תולדת נח נח איש צדיק תמים היה בדורותיו ולא כדורות אחרים וריש לקיש אמר
בדורותיו של חומץ במקומה ריחה נודף א"ר אושעיא משל דריש לקיש למה הדבר דומה לצלוחית של פליטון שהיתה מונחת במקום המנופת במקומה ריחה נודף וכו' במקום הבוסם
וימח את כל היקום אשר על פני הארמה אם אדם חטא בהמה מה חטאה תנא משום רבי יהושע בן קרחה משל לאדם שעשה חופה לבנו והחמין מכל מיני סעודה לימים מה בנו עמד (ובלבל) [ופור] את חופתו
אמר כלום עשיתי אלא בשביל בני עכשיו שמת חופה למה לי אף הקב"ה אמר כלום בראתי בהמה וחיה אלא בשביל אדם עכשיו שאדם חוטא בהמה וחיה למה לי [ב] מכל אשר בחרבה מתו [ו] ולא דינם שבים דרש ר'
יוסי דמן קסרי מאי דכתיב [ב] קל הוא על פני מים תקולל חלקתם בארץ מלמד שהיה נח הצדיק מוכיח בהם ואומר להם עשו תשובה ואם לאו הקב"ה מביא עליכם את המבול ומקפה נבלתכם על המים כויקין שנאמר קל הוא
על פני מים ולא עוד אלא שלוקחין מהם קללה לכל באי עולם שנאמר תקולל חלקתם בארץ לא יפנה דרך כרמים מלמד שהיו מפנים דרך כרמים [א] אמר לו ומי מעכב אמר להם פרידה אחת יש לי להוציא מכם
א"כ